

Optimalizace investic do bezpečnosti na železnici

Optimizing Investments in Railway Safety

JAN ČÁP¹

„Svět je nebezpečné místo k životu, ne kvůli lidem, kteří jsou zlí, ale kvůli lidem, kteří s tím nic neudělají.“

Albert Einstein

Abstrakt

Správa železnice je rozsáhlou oblastí, do které spadá i úsek bezpečnosti na železnici samé, včetně obhospodařovaných budov a objektů. Jednou z oblastí, která si v dnešní hektické době na udržení veřejného pořádku a šířeji bezpečnosti zaslouží pozornost, je oblast ochrany tzv. měkkých cílů, které jsou v ohrožení v otevřených prostorách ve správě železnic. Autor předkládá dílčí zjištění pilotního výzkumného projektu k optimalizaci investic do bezpečnosti na železnici, vedeného na Vysoké škole finanční a správní v Praze. Učiněn je historický pohled do nedávné minulosti, kdy i v této oblasti došlo k významným změnám, které jsou v části obsahu článku naznačeny, s návrhy možných řešení.

Klíčová slova

bezpečnost, železnice, ostraha, policejní činnosti, měkké cíle, investice

Abstract

Railway administration is a large area, which includes the safety section, of the railway itself, including the buildings and facilities it manages. One of the areas that deserves attention in these hectic times for maintaining public order and more broadly security is the protection of the so-called soft targets at risk in the open spaces in railway administration. The author presents partial findings of a pilot research project on optimizing investment in railway security at the University of Finance and Administration in Prague. A historical look into the recent past, when significant changes have also occurred in this area, is provided, with suggestions for possible solutions outlined in part of the paper's content.

Key words

security, railways, security guard, police activities, soft targets, investments

DOI

<http://dx.doi.org/10.37355/fvpk-2024/2-01>

¹ plk. v. v. PhDr. Jan Čáp, Ph.D. Vysoká škola finanční a správní v Praze, Katedra bezpečnosti a veřejného pořádku, Katedra kriminalistiky a forenzních disciplín, Fakulta právních a správních studií. ORCID 0000-0003-1828-362X, <https://orcid.org/0000-0003-1828-362X>

Úvod

Železnice a s ní spojená správa a ochrana je oblastí značně rozsáhlou vyžadující dlouhodobě pozornost provozovatele tohoto způsobu osobní a nákladní dopravy, ale i bezpečnostních orgánů státních, obecních, v neposlední řadě vlastních zaměstnanců železnice, včetně speciálně zřízených organizačních článků Správy železnic.

České dráhy jsou národním přepravcem a pro oblast zachování bezpečnosti na železnici mají k dispozici státní organizaci, v podobě Správy železnic, která vznikla v relativně nedávné době a to na základě zákona č. 77/2002 Sb. o akciové společnosti České dráhy a státní organizaci Správa železnic. Zakladatelem akciové společnosti České dráhy je stát, jehož jménem jedná Ministerstvo dopravy.

Obr. 1: Logo Správy železnic a Ministerstva dopravy ČR

Železniční dopravní cestou se rozumí železniční cesta celostátní dráhy a drah regionálních ve vlastnictví státu, určená k provozování železniční dopravy železničními dopravci, k níž stát zaručuje dopravcům rovný a nediskriminační přístup, zejména při udělování licencí,² přidělování kapacity³ a stanovení ceny za její užití.⁴

Ke dni vzniku akciové společnosti České dráhy vzniká i státní organizace Správa železnic se sídlem v Praze, přičemž tato státní organizace Správa železnic je právnickou osobou, která je způsobilá vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti, jedná-li se však o závazky na financování nákladů výstavby a modernizace železniční dopravní cesty, ručí stát, jen stanoví-li tak zvláštní zákon. Jménem státu jako ručitele je příslušné jednat Ministerstvo financí.⁵

Při hospodaření a plnění rozsahu působnosti Správy železnic vyvstávají otázky zabezpečení ochrany objektů ve správě organizace, včetně ochrany osob. Objekty v působnosti Správy železnic jsou objekty veřejně přístupné. Jsou klíčovými dopravními uzly, ve kterých je mimořádně vysoký pohyb osob. Jde o objekty mnohdy otevřené, přístupné veřejnosti až 24 hodin 7 dnů v týdnu, což přináší mnohá bezpečnostní rizika.

2 § 24 a následující zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů.

3 § 34b zákona č. 266/1994 Sb., ve znění zákona č. 103/2004 Sb.

4 § 34e odst. 2 zákona č. 266/1994 Sb., ve znění zákona č. 103/2004 Sb.

5 § 19 zákona č. 77/2002 Sb. o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železnic a o změně zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů.

Nejrizikovější místa jsou v současné době detekována v podobě označení tzv. „měkkých cílů“, přičemž jde o místa s vysokým předpokladem výskytu lidí v jeden okamžik. Těmto rizikovým oblastem je věnována pozornost s potřebou zvýšené ochrany a stanovení preventivních opatření. Z tohoto důvodu vyvstává výzkumná potřeba provedení výzkumného šetření k optimalizaci investic do personálního a technického zabezpečení, které povede ke snížení bezpečnostních rizik s preventivním přesahem, za předpokladu dodržení pravidel řádného hospodáře, při hospodaření s majetkem státu.

Zmíněná výzkumná potřeba je zhmotněna v současné době v probíhající výzkumné činnosti smluvního charakteru,⁶ a to na Vysoké škole finanční a správní v Praze (dále jen „VŠFS“), pro smluvního zadavatele Správu železnic, státní organizaci, se sídlem Dlážděná 1003/7, 110 00 Praha 1 – Nové Město.

Jde o pilotní projekt, jehož smyslem je detekovat rizikové oblasti a navrhnout způsoby řešení na dvou vybraných vlakových nádražích, dopravních uzlech. Projekt je nazván s odkazem na téma výzkumné činnosti a to „Optimalizace investic do bezpečnosti“, s poměrně krátkou dobou trvání (plnění) od června do prosince 2024 a podle hodnoty a kvality zjištění bude zvažováno další pokračování v širších oblastech bezpečnosti a efektivních investic na tomto úseku ochrany osob, objektů a veřejného pořádku.⁷

Výzkumný tým je složen z akademických a vědeckých pracovníků university – VŠFS, z oblasti kriminalistické a právní vědy, bezpečnosti a veřejného pořádku, ekonomie a finančnictví, pod vedením autora tohoto článku.

Metody výzkumné činnosti, které byly týmem zvoleny, jsou metody kvalitativního i kvantitativního charakteru především metoda historická, monografická, topografická a prognostická. Techniky a nástroje výzkumného zjištění jsou řízené rozhovory, terénní šetření a pozorování, expertizy, nástroje logického a kritického myšlení.⁸

Cílem výzkumného projektu je:

- na základě sběru a analýzy dat v oblasti měkkých cílů navrhnout optimální stav personálního a technického zabezpečení ke snížení bezpečnostních rizik v určených objektech Správy železnic,
- popsat současný stav zabezpečovacích systémů, definovat slabá místa s ohledem na zajištění bezpečnosti osob a ochranu majetku a formulovat doporučení pro lepší zabezpečení objektů.

Výzkumný tým se zavázal analyzovat současný stav objektů, stanovit bezpečnostní rizika a komparovat svá zjištění se současnou interní úpravou objednavatele, k ochraně těchto

6 Dle ust. § 2586-2635 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

7 *Optimalizace investic do bezpečnosti, Projekty výzkumu a vývoje | Vysoká škola finanční a správní (vsfs.cz) [online]. [cit. 2024-09-28]. Dostupné z: <https://www.vsfs.cz/?id=1832-projekty-a-vysledky>*

8 *CEJP, Martin. Kriminalologický výzkum: praktická příručka. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 11-19, ISBN 978-80-7380-743-6.*

objektů a to na základě terénního šetření a řízených rozhovorů s odborníky praxe a teorie ochrany měkkých cílů. Na základě průběžných konzultací se zástupci objednavatele navrhne optimální poměr personálního a technického zabezpečení. Zároveň své návrhy podloží odborným stanoviskem bezpečnostním, právním a ekonomickým.

Dosavadní průběh výzkumu a zjištění

Oblast železniční dopravy na území České republiky má své počátky v první polovině 19. století s tím, že se jedná o významný způsob dopravy osob a věcí po celou dobu existence železnice. Železniční síť převzala nově vzniklá Československá republika po rozpadu Rakouska-Uherska již při svém vzniku. Hlavním vlastníkem a provozovatelem v průběhu let byl a je na našem území stát, s některými výjimkami.

V současné době na základě zákonného zmocnění je vlastníkem železničních tratí České republiky stát zastoupený státní organizací „Správou železnic“, přičemž České dráhy, akciová společnost jsou největším národním dopravcem.

Správa železnic má ve své garanci provozuschopnost, modernizaci a rozvoj železničních drah České republiky, včetně úseku bezpečnosti. Hospodaří s majetkem, který tvoří železniční dopravní cestu.⁹

Organizačně se bezpečností v nejširším slova smyslu zabývají všichni pracovníci v zaměstnaneckém poměru k výkonu práce v oblasti dopravy na železnici. V současné době působí na tomto úseku dopravy specialisté, kteří mají ve své pracovní náplni výlučně oblast bezpečnosti. Jde o vlastní zaměstnance Správy železnic a zaměstnance nasmlouvaných soukromých bezpečnostních agentur.

Cíleným pracovištěm pro oblast ochrany měkkých cílů je u Správy železnic „Odbor bezpečnosti a krizového řízení“, organizačně začleněný pod Úsek generálního ředitele.¹⁰

Historický exkurz

Bezpečnostní situace na železnici, stejně tak celkově ve společnosti, zažila v době po roce 1989 bouřlivý a překotný vývoj, do kterého se odrazilo mnoho okolností politického a ekonomického dění.

Náhledem do podkladů z doby historicky nedávné můžeme zkráceně konstatovat, že oblast zabezpečení veřejného pořádku (šířeji bezpečnosti) na železnici prošla bouřlivým vývojem. Postupem času svého trvání v oblasti bezpečnosti působilo několik subjektů ochrany a to především:

9 Blíže např. Vše o Správě železnic - www.spravazeleznic.cz, [online]. [cit. 2024-09-28]. Dostupné z: <https://www.spravazeleznic.cz/o-nas/vse-o-sprave-zeleznic>

10 Blíže Vedení organizace - www.spravazeleznic.cz [online]. [cit. 2024-09-28]. Dostupné z: <https://www.spravazeleznic.cz/o-nas/organizacni-struktura/vedeni-organizace?inheritRedirect=true>

- Specializované složky železniční správy.
- Ozbrojené strážce ochrany železnic (OSOŽ).¹¹
- Sbor národní bezpečnosti.¹²
- Pátrací služba a vyšetřující úředníci ČSD.¹³
- Útvary Veřejné bezpečnosti na železnici.¹⁴
- Ozbrojená ochrana železnic (OOŽ).¹⁵
- Sbor ozbrojené ochrany železnic (SOOŽ)¹⁶ a jednotky závodní stráže ČSD.
- Federální železniční policie.¹⁷
- Železniční policie¹⁸ - Služba železniční policie.¹⁹

Obr. 2: Logo Policajného zboru Slovenskej republiky

Na Slovensku byla zákonem z roku 1998 Železniční policie začleněna do Policajného zboru a jejími úkoly jsou ochrana železniční dopravy, veřejného pořádku a bezpečnosti osob a majetku.²⁰ Zabezpečuje ale i přepravu CBRN²¹ materiálů, chrání bezpečnost a plynulost železniční dopravy, objekty a zařízení v obvodě železničních drah. Odhaluje přestupky a trestné činy spáchané v obvodě železničních drah, vykonává pátrání po osobách a věcích, působí preventivně.

11 *Zákonná úprava a zmocnění v zákonu č. 86/1937 Sb., zákon o drahách (železniční zákon), především v části „Některá zvláštní ustanovení o výkonu policie na dráze“.*

12 *Výnosem Hlavního velitelství SNB č. III-7429/1945-V/6 ze dne 31. října 1945 kontrolní oddíly a stálé hlídky SNB.*

13 *Z rozkazu ZV SNB v Praze č. I-357/dův./45 ze dne 30. srpna 1945 byly na železnicích zřízeny kontrolní oddíly sestavené z příslušníků SNB a československé armády.*

14 *Byly zřízeny na základě rozkazu MNB č. 68/1953 ze dne 24. 4. 1953.*

15 *Zákon č. 51/1964 Sb., o drahách.*

16 *Zřízen zákonem č. 104/1974 Sb., kterým se měnil a doplňoval zákon č. 51/1964 Sb., o dráhách, z dosavadních útvarů OOŽ zřízen Sbor ozbrojené ochrany železnic SOOŽ, přímo řízený a podřízený tehdejšímu Federálnímu Ministerstvu dopravy.*

17 *Zákon č. 230/1992 Sb. o Federální železniční policii.*

18 *Zákon č. 326/1993 Sb., kterým se mění zákon 283/1991 Sb. o Policii ČR.*

19 *Historie železniční policie a ozbrojené ochrany na železnici. www.vlaky.net [online]. [cit. 2019-05-29].*

20 *Slovenský zákon č. 57/1998 Sb. a následně zákon č. 547/2010 Sb.*

21 *CBRN stands for Chemical, Biological, Radiological, and Nuclear. (CBRN je zkratka pro chemické, biologické, radiologické a jaderné materiály.)*

Současný stav ochrany železnice v České republice je v rukou nasmlouvaných soukromých bezpečnostních agentur a od roku 2022 i v rukou vlastní ochranné služby Správy železnic, která je základnou budoucího vývoje ochrany a ochrany bezpečnosti v gesci státní organizace. Důvodů ke vzniku vlastní ochranné služby je celá řada, ale především je to:

- rozdílná kvalita pracovníků soukromých bezpečnostních služeb (dále jen „SBS“),
- fluktuace pracovníků SBS,
- ekonomické ukazatele nákladů na SBS,
- prostupnost bezpečnostních informací k vedení Správy železnic.

Obr. 3: Operační dispečink Správy železnic

Zdroj: Správa železnic

Obr. 4: Negrelliho viadukt v Karlíně, lept Josefa Rybičky dle předlohy Karla Brantla, 1854

Zdroj: Muzeum hlavního města Prahy

Vize, která se již částečně realizuje, je tedy vznik vlastního bezpečnostního aparátu, který bude přímo začleněn pod Správu železnic. Pilotní projekt Ochranné služby SŽ má sídlo v centru Prahy, kde se také nachází operační dispečink napojený na kamerový systém a je součástí týmu dispečerů Správy železnic, kteří nepřetržitě bdí nad systémem řízení a dodržování přesného řádu,²² jež jedna z nejhustějších železničních sítí na světě vyžaduje. Každý den se v Česku na tratích železnice přepraví statisíce cestujících a desítky tisíc tun zboží. Prvním střeženým objektem byl Negrelliho viadukt,²³ s následným rozšířením pole působnosti zaměstnanců Ochranné služby SŽ na vybraná riziková pražská nádraží (Smíchov, Eden nebo Zahradní město).

Z veřejně dostupných vyjádření ředitele Správy železnic je možné zjistit, že cit.: „Výdaje na agenturu hlídající Negrelliho viadukt dosahovaly 10 milionů ročně. Pilotní projekt zhodnotíme po třech měsících, kdy budeme vědět, jaké máme náklady v porovnání s externí firmou. V maximální možné míře využíváme vlastní systémy a technologie, naši pracovníci zajišťují aktivní dohled nad tímto historickým objektem z poloviny 19. století, který prošel nedávno největší modernizací za dobu své existence“.²⁴

Pracovní prostředky a výstroj zaměstnanců je jednotná a odpovídá současnému trendu v uniformitě příslušníků pořádkových služeb bezpečnostních sborů s tím, že je odlišují jasné identifikační znaky k rozeznání i pro širokou veřejnost.

Ochranná služba při své činnosti využívá služební dopravní prostředky s viditelným označením ochranné služby a zvláštním výstražným světlem oranžové barvy (ne tedy modrým s právem přednosti v jízdě), včetně dalších technických prostředků, potřebných pro výkon ochranné služby bezpečnostní povahy.

Ne zcela viditelným, ale účinným, prostředkem je použití technických prostředků skrytých, nebo ne zcela viditelných, kterými jsou dohledový video systém, kombinované a integrované technické systémy ochrany, poplachové systémy a další technické prostředky současného technicky ochranného charakteru.

Důležitým parametrem pro kvalitu výkonu práce pracovníků ochranné služby je pak jejich profesní příprava. Ta by měla stát především na znalostech:

- o železnici a její správě,
- o krizových a mimořádných situacích,

22 Bezpečnostní operační dispečink střeží náš majetek - Provoz - www.spravazeleznic.cz, [online]. [cit. 2024-09-29]. Dostupné z: <https://www.spravazeleznic.cz/-/bezpecnostni-operacni-dispecink-strezi-nas-majetek>

23 Negrelliho viadukt, nazývaný rovněž Karlínský viadukt či viadukt Společnosti státní dráhy, je železniční most přes Vltavu a viadukt v Karlíně, který spojuje Masarykovo nádraží v Praze, přes ostrov Štvanici s Bubny. Pojmenovaný je po svém staviteli Aloise Negrellim.

24 Blíže: Správa železnic zformovala vlastní ochranku. Bude střežit strategické objekty a ušetří miliony ročně - Ekonomický deník (ekonomickydenik.cz). [online]. [cit. 2024-10-01]. Dostupné z: <https://ekonomickydenik.cz/sprava-zeleznic-zformovala-vlastni-ochranku-bude-strezi-strategicke-objekty-a-usetri-milionyročne/#:~:text=Správa%20železnic%20spustila%20pilotní%20projekt%20vlastní%20ochranné%20služby,%20která%20bude>

- o oprávnění zaměstnanců SŽ a Českých drah,
- o taktice řešení zákroků a úkonů souvisejících se zachováním bezpečnosti.²⁵

Obr. 5: Výjezdové vozidlo a hlídka Ochranné služby Správy železnic

Zdroj: Správa železnic

V této souvislosti se nabízí několik legislativních návrhů na úpravu těchto specializovaných zaměstnanců SŽ, kteří budou minimálně suplovat činnosti pořádkové služby státní a městské policie.

Ochranná služba SŽ za krátkou dobu své působnosti má řadu výsledků při ochraně osob a majetku na svěřeném úseku.

Z veřejně dostupných zpráv Správy železnic je možné se dočíst, že za první čtvrtletí roku 2024 vykázali pracovníci Ochranné služby SŽ ze střežených lokalit v průměru 52 osob za měsíc. Setkávají se přitom s osobami pod vlivem omamných a psychotropních látek, s osobami bez přístřeší a dokonce i s osobami, které mají u sebe sekery, nože a další předměty, které se dají použít jako zbraň. Ve spolupráci s Policií ČR se ochranná služba účastnila součinnostních akcí zaměřených na pátrání po hledaných osobách a preventivních akcích zaměřených na krádeže barevných kovů.²⁶

Významný prvek je i charakter preventivní, neboť výkon služby je především pochůzkový ve svěřených objektech. I skutečnost využití sledovacích a dokumentačních prostředků svedených do centrálních pracovišť správy železnice má významný preventivní účinek.

Služba strážných ochranné služby je tedy první vlnou detekce protiprávního a rizikového jednání narušující bezpečnost osob a věcí, s částečnou možností zakročení blížící se občanskému jednání při ochraně proti nežádoucímu jednání, šířeji „zaměstnaneckému“ odkazující na oporu v současném zákoně o dráhách.

²⁵ Bezpečnostní operační dispečink střeží náš majetek - Provoz - www.spravazeleznic.cz. [online]. [cit. 2024-09-29]. Dostupné z: <https://www.spravazeleznic.cz/-/bezpecnostni-operacni-dispecink-strezi-nas-majetek>

²⁶ Blíže: Bezpečnostní operační dispečink střeží náš majetek - Provoz - www.spravazeleznic.cz, [online]. [cit. 2024-09-29]. Dostupné z: <https://www.spravazeleznic.cz/-/bezpecnostni-operacni-dispecink-strezi-nas-majetek>

Opora je z pohledu samotných pracovníků Ochranné služby SŽ nedostačující a zasloužila by si řadu zákonných změn, o kterých bude v části pohovořeno níže. V případě zjištění nežádoucího protiprávního jednání či stavu spolupracujících zaměstnanců po provedení počátečních úkonů s příslušníky bezpečnostních sborů (především Policie ČR) a městské policie (Městské policie hlavního města Prahy), či správními orgány, a to dle charakteru jednání. Ze strany zaměstnanců Ochranné služby se dá hovořit o tzv. kvalifikovaném podání, neboť popis skutkových okolností a právní kvalifikace bývá správná a včasná, stejně tak jako navazující součinnost při řešení nastalé mnohdy krizové situace.

Historickým pohledem je možné konstatovat, že v několika málo letech, desetiletích, se na železnici událo mnoho dobrého pro zkvalitnění přepravy osob a věcí. I v oblasti bezpečnosti je znatelný posun, který byl potvrzen terénním šetřením a procesem pozorování, vedením řízených rozhovorů s odborníky bezpečnostní praxe ve vedení Správy železnic v Praze a ve sledovaných regionech České Budějovice, Karlovy Vary a Cheb.

Z provedené analýzy předložených a dostupných dokumentů regionálních manažerů a komparace s reálným stavem vyplývá, že zdárný bezpečnostní vývoj je v několika oblastech a to:

- ve stavebně konstrukčních řešeních (technických opatření, využití mechanických a elektronických zábranných prostředků, poplachových systémů),
- v režimových opatřeních,
- fyzické ostrahy.

Pocit bezpečí při dopravě na železnici, pohybu v železničních budovách, je zvyšován fyzickou přítomností ostrahy, existencí kamerových systémů a preventivními opatřeními včetně poskytování informací uživatelům přepravy a pohybu v prostorách železnic.

Z pohledu současných procesů digitalizace a využití AI technologií²⁷ je na místě zmínit potřebu udržení kroku při aplikaci do ochrany soustavy kamerových systémů již existujících a nově pořizovaných. Zde je vhodné provést kalkulaci nákladů na tzv. živého strážného a technologie, která pracuje v režimu 24/7 a detekuje rizikové oblasti, s možností přímého vyslání hlídky do oblasti zájmu. AI ve spojení s kamerovým systémem dokáže poukázat na dlouho odložená zavazadla, detekuje zbraně, nestandardní chování člověka, popř. i techniky, zařízení. Správa železnic již počala technologii testovat na jedné z rekonstruovaných stanic a to v Adamově.

Pracovníky Správy železnic došlo v uplynulé době k proškolení všech zaměstnanců železnice k ochraně měkkých cílů, bezpečnostním rizikům na drahách. Zároveň byly probráný modelové situace a způsoby řešení za využití preventivních programů jako je např. Utíkej, schovej se, bojuj!²⁸

27 *Umělá inteligence – artificial intelligence – AI, je inteligence projevovaná stroji, zejména počítači s vhodným programovým vybavením, ale i nově vznikají obor informatiky.*

28 *Policie ČR: Utíkej, schovej se, bojuj! (youtube.com), [online]. [cit. 2024-09-29]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=31erde6f9A0>*

Předběžné návrhy opatření

Na základě dosavadního výzkumného zjištění je možné konstatovat, že se jako smysluplné jeví tři varianty řešení optimalizace investic do bezpečnosti na železnici a to:

- 1) Zachování současného stavu.
- 2) Rozšíření působnosti Ochranné služby SŽ.
- 3) Znovuobnovení Železniční policie
 - 3a) začleněné pod Ministerstvo vnitra ČR,
 - 3b) začleněné pod Ministerstvo dopravy ČR.

Ad 1) Zachování současného stavu

Současný stav ochrany bezpečnosti ve Správě železnice je odrazem předchozích rozhodnutí, která jsou v části nastíněna i v předchozím textu. Vyplývají z politických rozhodnutí předchozích vlád, ale i z rozhodování manažerů a vedoucích pracovníků úřadů obhospodařujících zkoumanou oblast železnice. Model je funkční avšak poplatný době a je vhodné poukázat na ekonomickou část, která obnáší zadávání ochrany železnice smluvním partnerům v podobě SBS.

Faktorem, který je vhodné zmínit, je, že doposud nebyl přijat speciální zákon upravující SBS,²⁹ tento druh zajištění ochrany osob a věcí není v našem právním prostředí regulován, což bezpečnostní praxi přináší mnohá úskalí. Z pohledu výkonu práce zaměstnanců SBS pak např. problémy s jejich nízkou kvalitou, nedostatečnou právní ochranou a špatné mzdy na hranici životního minima. SBS nemají doposud zákonem stanovené jasné a předpokládané podmínky (evropské standardy) jako je odborná způsobilost, bezúhonnost, bezdlužnost, bezpečnostní zachovalost. U zaměstnanců SBS pak předpokládaná odborná a zdravotní způsobilost a samozřejmě bezúhonnost.

Ad 2) Rozšíření působnosti Ochranné služby SŽ

Model vlastní Ochranné služby SŽ se jeví jako model opodstatněný řadou faktorů, vyplývajících z krátké dobré zkušenosti s tímto modelem, ale i historické zkušenosti od počátku vzniku československého státu, v podobě nastíněné výše. Vlastní zaměstnanec je osoba s určitými předpoklady, které dokládají i výzkumná zjištění. Jsou jimi především:

- vlastní výběr zaměstnance s možností testování v rámci personálního pohovoru, psychologického testování odolnosti, testování dovedností na modelových situacích, zdravotní způsobilosti, bezúhonnosti apod.
- přímý pracovní vztah s možností jasně formulované pracovní náplně a stanovení pracovních povinností, včetně vzdělávání a sebezrovoje,
- ovlivnitelnost pracovních výsledků vlastním motivačním programem, etický kodex,
- vytvoření sounáležitosti s organizací Správou železnic a šířeji s pracovníky železnice obecně, označované historicky jako „modrá armáda“³⁰

²⁹ Činnost SBS je zakotvena v živnostenském zákoně a upravuje obecné podmínky pro vstup do podnikání.

³⁰ Modrá armáda - Archiv ČT24 | Česká televize (ceskatelevize.cz), [online]. [cit. 2024-09-29]. Dostupné z:

Legislativně je třeba navrhnout především ochranu strážných v podobě přiznání postavení „**úřední osoby**“.³¹ Jde o právní vymezení obsažené v trestním zákoníku³² pro určité kategorie profesí a ústavní činitele vykonávající veřejnou moc, kterým je takto poskytnuta zákonná ochrana při výkonu pravomoci a zároveň zvláštní odpovědnost. Mezi úřední osoby v tomto pojetí patří i ti, kdo byli ustanoveni jako lesní stráž, stráž přírody, myslivecká či rybářská stráž. Při výkonu pravomoci těchto druhů stráží dochází k zásahům do práv a svobod osob v souvislosti s projednávaným protiprávním jednáním a může zde vzniknout konflikt verbálního i fyzického charakteru, kdy zúčastněná osoba, ale i okolní osoby napadnou osobu strážného. Obdobně tak lze předpokládat i u osob zaměstnanců Ochranné služby SŽ, kteří prvosledově řeší protiprávní jednání podnapilých osob, osob pod vlivem návykových látek, psychopatů či psychicky narušených osob, nebo jen osob jednajících zkratovitě pod vlivem emocí a okolností. Pokud státní složky v podobě policejních sborů nedokáží personálně, technicky řešit tyto situace, je na místě i tento druh speciální ochrany pracovníků ochranné služby, kteří v převážné většině své činnosti řeší otázky bezpečnosti a veřejného pořádku a suplují tak činnost státní správy. K řádnému a smysluplnému výkonu práce je vhodné legislativně navrhnout úpravu oprávnění v rozsahu minimálně oprávnění k:

- prokázání totožnosti,
- podání vysvětlení,
- předvedení a zajištění,
- použití donucovacích prostředků a možnosti použití zbraně.³³

Zároveň stanovit meze oprávněného jednání strážného při zpracování (dokumentaci) protiprávního jednání, určení věcné a místní příslušnosti, v návaznosti na úpravu bezpečnostních sborů ČR.

Ad 3) Znovu obnovení Železniční policie

Historicky je tento model ověřený a je na politickém a profesním rozhodnutí, zda znovu neprosadit tento model efektivní ochrany zájmu státu a společnosti na ochranu kritické infrastruktury v podobě železnice. Železnice stále představuje nezbytný a z mnoha pohledů nepřekonaný způsob dopravy osob a věcí s vysokým potenciálem bezpečnostních rizik.

Z pohledu vedoucího výzkumného týmu je pak zcela jedno, zda se opětovně Železniční policie stane součástí služeb Policie ČR³⁴ a tím bude v gesci Ministerstva vnitra ČR či zda dojde s historickým odkazem pod zařazení pod Ministerstvo dopravy ČR. V případě zařazení pod ministerstvo dopravy pak je možné výhledově vytvořit koncepci ochrany důležitých objektů v rámci správního úřadu, dále pak doprovodů rizikových převozu materiálu a osob apod.

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10116288585-archiv-ct24/212411058210034/>

31 Pojem od roku 2010 nahradil dřívější označení veřejný činitel.

32 § 127 zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákoník.

33 Ve smyslu tzv. policejních zákonů myšleno střelné zbraně.

34 Blíže Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů a prováděcí předpisy a interní akty řízení vztahující se k výkonu služby, určení věcné, místní a funkční příslušnosti apod.

Příslušníci Železniční policie by rozšířili okruh příslušníků, na něž se vztahuje speciální zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, který upravuje právní poměr fyzických osob, které v bezpečnostním sboru vykonávají službu, jejich odměňování, řízení ve věcech služebního poměru a organizační věci služby.³⁵

Příslušníci přijatí do takto vytvořeného sboru by se stali rovnocennými kolegy příslušníků v Policii ČR, Hasičském záchranném sboru, Celní správě, Vězeňské službě, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace. Tento způsob výkonu zaměstnání formou služby státu přináší řadu benefitů, jistot a záruk, ale i částečných omezení, v dnešní nelehké době udržení si stabilního pracovního služebního poměru.

Ekonomický pohled

Výzkumný tým se kromě výše uvedeného zabývá i oblastí nákladů na jednotlivé formy zajištění bezpečnosti v gesci Ochranné služby Správy železnic a závěrečný kalkul bude předložen zadavateli na základě smluvního ujednání. Z pohledu dat současné fáze zjištění je možné konstatovat, že varianta ad 2) tj. „Rozšíření působnosti Ochranné služby SŽ“, za optimálního nasazení technických prostředků a technologie AI je neefektivnější co do ekonomických nákladů, ale především udržitelnosti kvality výkonu práce a nastavených dovedností profesionálů se vztahem k prostředí železnice a bezpečnosti na ní. Při výběru zaměstnanců v podobě strážných a jejich vedoucích směn a pracovišť, pak personálně výběr zaměřit do řad příslušníků bezpečnostních sborů, kteří z těchto sborů odchází po řadě let praxe s výsluhovým příspěvkem, kdy mohou dále při výkonu práce pro stát uplatnit získané zkušenosti a dovednosti, které do nich stát vložil.

Závěr

Autor předkládá odborné veřejnosti základní informace a zjištění v probíhajícím smluvním výzkumu pro Správu železnic, státní organizaci, který je veden na Vysoké škole finanční a správní v Praze. Je předložen výčet dosavadního zjištění a to za pomoci historické a popisné metody, přičemž autor předkládá návrhy řešení s částečnou argumentací, která bude dále rozpracována a především konzultována se zadavatelem a odbornou bezpečnostní praxí. Výzkum je konán jako pilotní projekt, který může být v případě zájmu zadavatele dále rozšířen do jím specifikovaných oblastí. Nabízejí se oblasti vytvoření vzdělávacího programu pro strážné Ochranné služby s akcentem na právní, kriminalistické a taktické dovednosti³⁶ při výkonu práce, v podobě např. základního či specializačního kurzu, či do oblasti využití digitalizace bezpečnostních procesů za opory AI technologií.

³⁵ Blíže § 1 a násl. zákona č. 361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

³⁶ ČÁP, Jan. *Kontrola příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů*. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2022. 170 s. ISBN 978-80-7251-553-0.

ČÁP, Jan. *Prohlídky – kriminalisticko taktický pohled*. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2022, 114 s. ISBN 978-80-7251-545-5.

JELÍNEK, Jiří. *Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. Teoretik. 548 s. ISBN 978-80-7502-444-2.

KONRÁD, Zdeněk et al. *Kriminalistika: Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň:

Literatura

CEJP, Martin. *Kriminologický výzkum: praktická příručka*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 11-19. ISBN 978-80-7380-743-6.

ČÁP, Jan. *Kontrola příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů*. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2022. 170 s. ISBN 978-80-7251-553-0.

ČÁP, Jan. *Prohlídky – kriminalisticko-taktický pohled*. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2022, 114 s. ISBN 978-80-7251-545-5.

JELÍNEK, Jiří. *Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. Teoretik. 548 s. ISBN 978-80-7502-444-2.

KONRÁD, Zdeněk et al. *Kriminalistika: Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

LEHMERT, Karel. Dokazování při chemické/biologické kontaminaci místa činu. In *Sborník 1. mezinárodní konference o trestněprávních a kriminalistických aspektech dokazování*, VŠFS, 2015, ISBN 978-80-7408-112-5.

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. 583 s. ISBN 80-717-9878-9.

PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 29. ISBN 978-80-7380-589-0.

STRAUS, Jiří et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 45. ISBN 978-80-7380-367-4.

ŠÁMAL, Pavel a Petr ŠKVAIN. *Trestní zákoník - komentář*. 3. vydání, 2023, 4968 s. ISBN 978-80-7400-893-1.

Zákonné předpisy, předpisy provádějící, interní akty řízení

Zákonné předpisy, předpisy provádějící, interní akty řízení

zákon č. 86/1937 Sb., zákon o drahách (železniční zákon)

zákon č. 51/1964 Sb., o dráhách

zákonem č. 104/1974 Sb., kterým se měnil a doplňoval zákon č. 51/1964 Sb., o dráhách

zákon č. 230/1992 Sb., o Federální železniční policii.

zákon č. 326/1993 Sb., kterým se mění zákon 283/1991 Sb. o Policii ČR

zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů

slovenský Zákon č. 57/1998 Sb. a zákon č. 547/2010 Sb.

Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. Kriminalistika. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. 583 s., ISBN 80-717-9878-9.

PORADA Viktor, a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 29, ISBN 978-80-7380-589-0.

STRAUS, Jiří, et al. Úvod do kriminalistiky. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012 s. 45, ISBN 978-80-7380-367-4.

ŠÁMAL, Pavel a Petr ŠKVAIN. Trestní zákoník - komentář, 3. vydání, 2023, 4968 s. ISBN 978-80-7400-893-1.

zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
zákon č. 77/2002 Sb., o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železnic
a o změně zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákona
č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
výnos Hlavního velitelství SNB č. III-7429/1945-V/6 ze dne 31. října 1945. kontrolní oddíly
a stálé hlídky SNB
rozkaz MNB č. 68/1953 ze dne 24. 4. 1953
rozkaz ZV SNB v Praze č. I-357/dův./45 ze dne 30. srpna 1945

Internetové zdroje a odkazy

Bezpečnostní operační dispečink střeží náš majetek. [online]. [cit. 2024-09-29]. Dostupné z: <https://www.spravazeleznic.cz/-/bezpecnostni-operacni-dispecink-strezi-nas-majetek>

Naše téma: Železniční policie. [online]. [cit. 2019-05-29]. Dostupné z: Naše téma: Železniční policie | VLAKY.NET

Modrá armáda, [online]. [cit. 2024-09-29]. Dostupné z: Modrá armáda - Archiv ČT24 | Česká televize

Optimalizace investic do bezpečnosti, Projekty výzkumu a vývoje | Vysoká škola finanční a správní (vsfs.cz) [online]. [cit. 2024-09-28]. Dostupné z: <https://www.vsfs.cz/?id=1832-projekty-a-vysledky>

Policie ČR: Utíkej, schovej se, bojuj! (youtube.com), [online]. [cit. 2024-09-29]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=31erde6f9A0>

Správa železnic zformovala vlastní ochranku. Bude střežit strategické objekty a ušetří miliony ročně - Ekonomický deník (ekonomickydenik.cz), [online]. [cit. 2024-10-01]. Dostupné z: <https://ekonomickydenik.cz/sprava-zeleznic-zformovala-vlastni-ochranku-bude-strezit-strategicke-objekty-a-usetri>

milionyrocne/#:~:text=Správa%20železnic%20spustila%20pilotní%20projekt%20vlastní%20ochranné%20služby,%20která%20bude

Vedení organizace - www.spravazeleznic.cz [online]. [cit. 2024-09-28]. Dostupné z: <https://www.spravazeleznic.cz/o-nas/organizacni-struktura/vedeni-organizace?inheritRedirect=true>

Vše o Správě železnic - www.spravazeleznic.cz, [online]. [cit. 2024-09-28]. Dostupné z: <https://www.spravazeleznic.cz/o-nas/vse-o-sprave-zeleznic>